

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

KLASA: UP/I-612-08/25-06/0047

URBROJ: 532-05-01-02-02/4-25-01

Zagreb, 30. lipnja 2025.

Ministarstvo kulture i medija (OIB 37836302645) na temelju članka 15. stavka 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine" broj 145/24) i članka 4. stavka 2. te članka 7. Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 19/2023), donosi

ODLUKU

1.

Prolašava se da **Pokladni običaji Međimurja** imaju status kulturnoga dobra.

2.

Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnoga dobra iz točke 1. ove Odluke:

- identificiranje, evidentiranje, dokumentiranje, znanstveno-stručno istraživanje, praćenje stanja
- omogućavanje dostupnosti javnosti sukladno načinima na koje nositelji upravljaju pristupom vlastitoj kulturnoj baštini ili njezinu dijelu
- poticanje prenošenja i njegovanja u izvornoj i drugim sredinama, poticanje revitalizacije kulturnog dobra ili njegovih segmenata
- uključivanje tema vezanih uz nematerijalna kulturna dobra u programe formalnoga i neformalnoga obrazovanja
- osiguravanje međusektorskog i interdisciplinarnog pristupa zaštiti i očuvanju uz prilagodbe suvremenim potrebama zajednica i nositelja
- povećanje vidljivosti, promicanje uloge i značenja kulturnoga dobra u društvu
- uključivanje zaštite i očuvanja kulturnog dobra u razvojne programe, planove i strategije
- u provedbe mjera zaštite potrebno je uključiti nositelje i po potrebi zajednicu, osigurati njihov pristanak u svim fazama provedbe mjera

3.

Nositelji su sve pravne i fizičke osobe evidentirane na Popisu nositelja koji je sastavni dio ove Odluke. Nositelj kulturnoga dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegova očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra. Područni konzervatorski ured/služba dužan je o svim promjenama Popisa nositelja obavijestiti stručnu službu nadležne Uprave Ministarstva kulture i medija.

4.

Predmetno kulturno dobro s mjerama zaštite i očuvanja kulturnih dobara upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem **Z -7904**.

Obrazloženje

Pokladni običaji Međimurja slojeviti su u svojem izričaju i različitosti povijesnih utjecaja te objedinjuju umijeće izrade i nošenja maski. Svaka maska čini dio identiteta i kulturne baštine pojedinog mjesta uz specifična lokalna obilježja: *lafre* u Turčišću, *čaplje* i *štrki* u Podturenu, *cimeri* u Murskom Središću, a *pikači* u Selnici. *Lafre*, *čaplje* i *štrki* te *pikači* pripadaju panonskom kulturnom krugu običaja u koji Međimurje geografski spada, a očituje se u korištenju prirodnih materijala za izradu maski, karakterističnih za Panonsku nizinu (drvo, životinjski rogovi i slama), dok *cimeri* pripadaju širem krugu srednjoeuropskih i mediteranskih običaja. Sve maske odlikuje ručna izrada lokalnih majstora ili osoba koje ih nose tijekom godišnjih pokladnih ophoda.

Pokladni likovi *naphanci* nose na obrazu ručno izrađene drvene maske zvane *lafre*. Izrađuju se od mekog drva vrbe, topole ili lipe. Pojavljuju se u dva oblika: muškarci nose veće maske koje se sastoje od *šiške*, *obrazine* i *lampe* te imaju životinjske rogove, a žene i djeca nose manju masku izrađenu od jednog dijela drva s naglašenim očima i ustima te bez rogova. *Naphanci* su odjeveni u predimenzioniranu odjeću bijele boje napunjenu slamom ponad koje nose niz zvona. Muške varijante *lafri* su pomične (donji dio *lampe* proizvodi zvuk udaranjem o drugi dio drva). Mogu biti ukrašene životinjskom dlakom ili vunom, a detalji istaknuti crvenom ili žutom bojom. Žene su likovi Romkinja, *ciganica*. Nose manje maske, glavu prekrivaju maramom, odjevene su u nekoliko slojeva šarenih suknji i bluza te su urešene nakitom. Neke nose drvena korita s lutkama djece ili glazbala zvana *prde*, a često za ruku vode mlađu djecu odjevenu slično kao i one same, samo bez *lafre* na licu. Uz *naphance* i *ciganice* pojavljuju se i likovi *Arap s devom*, *Vrag*, *Smrt*, *baba* i *djed* koji ne nose *lafre*.

Maske *čaplje* i *štrki* sastoje se od drvene maske koja se nosi na štapu visoko iznad glave i kostima izrađenog od tkanine bijele boje radi prekrivanja osobe koja nosi masku. Drveni dio podsjeća na ptice (čaplja, roda) ili rogatu stoku (krava, koza, bik) te su tada ukrašene životinjskim rogovima, krznom ili vunom. Izrađuju se ručno od drva te imaju pokretan donji dio koji se pomiče uz pomoć uzice i proizvodi zvuk klepetanja. *Čaplje* i *štrke* prati *hertar* – muškarac u bijelim hlačama i košulji na kojoj nosi prsluk, a u rukama ima bič i pastirski rog. Povremeno vitla bičem tako da proizvodi zvuk pucnja, a uobičajeno je nadmetanje između pojedinih *čaplji* i *hertara*. Maske mogu nositi svi bez obzira na spol ili dob. Prema kazivačima, tradicija izrade i nošenja maske potječe iz vremena Austro-Ugarske kada su mladići u selu tako plašili djevojke. Najstarije maske sastojale su se od kožicom spojenih dviju cjepanica iz kojih je visio papirnati jezik. Kasnije su im dodali drvene rogove i uši od kože, dok su danas rogovi od prirodnih životinjskih rogova, a uši od drva. Maske su se uvijek izrađivale u selu, a ta se tradicija održala do danas. Maska *cimeri* sastoji se od odijela s kojega vise dugačke, šarene trake od krep-papira, visokog ili niskog šešira, širokog ovratnika te štapa *sulice*, koji se nosi u ruci. Gotovo cijela maska izrađena je od krep-papira. Muška su varijanta maske patuljci i oni nose visoki šešir, a ženska su vile s nižim šeširom. U prošlosti su ih nosili jedino muškarci i djeca, dok ih danas nose pretežno žene. Postoje naznake da je maska utemeljena na rudarskim usmenim predajama o nadnaravnim bićima. Najstarije dokumentirane maske bile su odijela izrađena od otpadnih vreća ili kartona napunjena slamom, šiljati šeširi (*tuljci*) i štap (*sulica*). S vremenom su im žene počele dodavati elemente od krep-papira, odnosno cvjetove i trake, što se zadržalo do danas kao dominantni oblik, a prilikom kretanja trake krep-papira proizvode poseban šušćavi zvuk.

Maska *pikač* nastaje tako da se čovjeka u potpunosti omota ručno izrađenim lancima od slame. Na glavi nosi košnicu, a u jednoj ruci šumsku češljugovinu, zvanu *pikač*. Slamnate trake se izrađuju tako da se iz bala slame izvlači slama i omotava na špagu te oplicie drugom špagom kako bi se slama učvrstila. Za

jednog *pikača* potrebno je najmanje pet traka (po jedna za svaku nogu i ruku te trup). Uobičajeno je da ju nose snažniji muškarci mlađe dobi, no to mogu biti i žene i djeca. *Pikači* nemaju određenih pokreta koje izvode, već samo hodaju u povorci ne proizvodeći zvuk. Prije se maska izrađivala od slame ili sijena, dok se danas koristi samo slama. Od 1980-ih na glavi se nosi košnica umjesto tekstilne kape ili čarape. Danas je ova maska vezana uz mjesto Selnicu, a prenesena je iz Svetog Martina na Muri gdje se nije održala.

Nositelji pokladnih običaja Međimurja danas su uglavnom članovi udruga građana i folklornih društava, koji svake godine sudjeluju u pokladnim ophodima, te pojedinci po selima koji izrađuju maske. U širem pogledu u ophode se uključuje i zajednica kroz praćenje ophoda te nuđenje okrjepe maskiranim likovima. Pokladni običaji mijenjali su se s vremenom. Još do 1990-ih bilo je uobičajeno da manje skupine prerusenih maskara idu od kuće do kuće, ulaze unutra, plešu ili skaču te odlaze nakon što dobiju dar. Danas je ta praksa napuštena i pokladni likovi sudjeluju samo u organiziranim povorkama. Promijenjeno je i vrijeme održavanja ophoda, koje je s pokladnog utorka preseljeno na dane vikenda koji mu prethode.

Pokladni običaji Međimurja tradicija su koja se ovisno o lokalitetima ostvaruje kroz četiri zasebne pokladne maske: *lafre*, *čaplje* i *štrke*, *cimere* i *pikače*. Te su maske povezane s podnebljem i uronjene u lokalni način života te stanovnicima tih mjesta čine dio njihove baštine i svake ih godine iznova prikazuju u pokladnim povorkama diljem Međimurja, Hrvatske, a često i u inozemstvu. Različite mjere očuvanja mogu pridonijeti održanju ovog dobra, poput prezentacije dobra u javnosti, dokumentiranja i istraživanja, edukacije koja je važna i zbog smanjivanja broja budućih nositelja uslijed depopulacije i drugog. Utvrđivanje svojstva nematerijalnoga kulturnog dobra za pokladne običaje u Međimurju učvršćuje vezu nositelja s njihovom baštinom koja se njeguje naraštajima, doprinosi njihovom ugledu u zajednici te ih osnažuje za daljnji rad na očuvanju i prezentiranju tradicije koju poimaju kao dio svog identiteta.

Na osnovi postupka provjere i stručnog vrednovanja kojim je utvrđeno da su ispunjeni svi kriteriji propisani člankom 14. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Stručno povjerenstvo nadležno za vrednovanje svojstva nematerijalnih kulturnih dobara, na sjednici održanoj 27. rujna 2023. godine donijelo je odluku kojom proglašava da **Pokladni običaji Međimurja** imaju status kulturnoga dobra u smislu članka 15. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te se, sukladno članku 19. stavku 2. istoga Zakona, određuje upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara (točka 4. Odluke).

Sustav mjera zaštite (točka 2. Odluke) određen je sukladno članku 19. stavcima 2 i 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Člankom 126. stavkom 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“, br. 145/24.) propisano je da će ministar nadležan za kulturu donijeti u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona, između ostalih, i pravilnik iz članka 20. stavka 4. ovoga Zakona, kojim se propisuje oblik, sadržaj i način vođenja Registra, dok stavak 3. istoga članka Zakona, propisuje da do stupanja na snagu propisa iz stavka 2. ovoga članka, ostaju na snazi između ostalih i Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske (»Narodne novine«, br. 19/23.)

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnome lijeku:

Protiv ove Odluke nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od isteka osmog dana od dana javne objave Odluke na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i medija. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili

preslika ove Odluke za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

Dostaviti:

1. *Svim nositeljima – objavom Odluke na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i medija:*
Centar za kulturu „Rudar“ Mursko Središće, Trg bana J. Jelačića 10, 40315 Mursko Središće
Kulturno umjetnička udruga „Čaplja“ Podturen, Ulica Ivana Grščića 5, 40317 Podturen
Kulturno umjetnička udruga „Lafra“ Turčišće, Turčišće 110, 40318 Turčišće
Kulturno umjetničko društvo Podturen, Ulica Ivana Grščića 5, 40317 Podturen
Kulturno umjetničko društvo Općine Selnica, Trg svetog Marka 2, 40314 Selnica
Muzej Međimurja Čakovec, Trg Republike 5, 40000 Čakovec
Turistička zajednica Grada Čakovca, Ulica kralja Tomislava 1, 40000 Čakovec
Udruga „Pikač“ Selnica, Trg svetog Marka 2, 40314 Selnica
2. Grad Čakovec, Ulica kralja Tomislava 15, 40000 Čakovec
3. Međimurska županija, Ruđera Boškovića 2, 40000 Čakovec
4. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
5. Ministarstvo kulture i medija, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Runjaninova 2, 10000 Zagreb
 - Područna konzervatorska služba Varaždin, Gundulićeva 2, 42000 Varaždin
 - Odjel za etnografsku i nematerijalnu kulturnu baštinu, ovdje
6. Ministarstvo kulture i medija, Uprava za arhive, knjižnice i muzeje, Runjaninova 2, 10000 Zagreb
 - Odjel za Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

KLASA: UP/I-612-08/25-06/0047

URBROJ: 532-05-01-02-02/4-25-02

ZAGREB, 30. lipnja 2025.

Popis nositelja nematerijalnoga kulturnog dobra

Pokladni običaji Međimurja

Nositelji dobra dužni su provoditi mjere zaštite radi njezina očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno tradicijske matrice i pojavnosti. O svim promjenama nositelja nadležno tijelo je dužno obavijestiti stručnu službu nadležnu za nematerijalnu kulturnu baštinu, koje će sukladno izmjenama revidirati Popis nositelja.

Fizičke/pravne osobe koje prakticiraju ili aktivno promiču **Pokladne običaje Međimurja**:

1. Centar za kulturu „Rudar“ Mursko Središće, Trg bana J. Jelačića 10, 40315 Mursko Središće
2. Kulturno umjetnička udruga „Čaplja“ Podturen, Ulica Ivana Grščića 5, 40317 Podturen
3. Kulturno umjetnička udruga „Lafra“ Turčišće, Turčišće 110, 40318 Turčišće
4. Kulturno umjetničko društvo Podturen, Ulica Ivana Grščića 5, 40317 Podturen
5. Kulturno umjetničko društvo Općine Selnica, Trg svetog Marka 2, 40314 Selnica
6. Muzej Međimurja Čakovec, Trg Republike 5, 40000 Čakovec
7. Turistička zajednica Grada Čakovca, Ulica kralja Tomislava 1, 40000 Čakovec
8. Udruga „Pikač“ Selnica, Trg svetog Marka 2, 40314 Selnica

Tomislav Petrinec, dipl. ing. arh.